

Udržitelný výzkum, vývoj a výuka v oblasti chemie

Nerovnoměrnost vývoje ve většině oblastí lidské činnosti neustále nastoluje otázku vhodného směru a tempa vývoje a jeho udržitelnosti. V současné době je tato otázka pochopitelně intenzivně diskutována i v chemických kruzích. Z evropské iniciativy vznikla Evropská technologická platforma pro udržitelnou chemii (The European Technology Platform for Sustainable Chemistry), zkráceně nazývaná SusChem - viz <http://www.suschem.org/>. Jejím cílem je při zachování podmínek udržitelného rozvoje naplnění cílů Lisabonské strategie a tedy - mimo jiné - i podpora výzkumných a inovačních aktivit v rámci Evropské unie v oblasti chemie a chemického průmyslu. Zásluhou Svazu chemického průmyslu ČR byla v prosinci 2005 ustavena Česká technologická platforma pro udržitelnou chemii (ČTP SusChem viz <http://www.schp.cz/html/index.php?lng=1&s1=1&s2=6&s3=5>), jejímž úkolem je podpora aktivit a iniciativ organizací působících ve prospěch rozvoje chemie a chemického průmyslu v České republice a s tím spojených vědeckých, výzkumných, technologických a inovačních aktivit. Jako tři nejdůležitější oblasti byly vybrány průmyslová biotechnologie, materiálové technologie a reakční a procesní design. Bez nadsázky lze říci, že všechny tyto oblasti jsou dostatečně akcentovány ve výuce prakticky všech chemicky zaměřených vysokých škol. Pro mne jako člověka s „univerzitním“ myšlením a zaměřením je neobyčejně poučné seznámit se se způsobem práce a stylem uvažování v této oblasti a doufám, že řada zajímavých myšlenek a podnětů, které se objevily na celé řadě workshopů pořádaných ČTP SusChem v oblasti Strategické výzkumné agendy a které mohou být zajímavé i pro celou naši chemickou veřejnost, se objeví na stránkách Chemických listů.

Nad otázkou udržitelnosti rozvoje našeho chemického průmyslu v období globalizace, převahy zahraničního kapitálu v této oblasti a přesunu průmyslových výrobních kapacit na východ, se musí zamyslet povolanější a také to dělají. Na mne zbývá několik poznámek z oblasti udržitelného výzkumu a výuky. V oblasti výzkumu nebezpečí „přehřátí“ zná-

mé z procesů ekonomických v zásadě nehrozí. Mnohem složitější je otázka preference základního a aplikovaného výzkumu. Nedovedu si představit „udržitelný“ aplikovaný výzkum bez jeho zásobování výsledky výzkumu základního. A vůbec se nebojím, že výsledky opravdu kvalitního základního výzkumu nenajdou i praktické uplatnění, i když doba od nového poznatku k jeho uplatnění se pochopitelně může výrazně lišit. Bohužel sázení stromků, z nichž jednou vyroste les, který přinese prospěch všem, není v současném světě orientovaném na rychlý a okamžitý zisk příliš populární. Tím spíše by celá naše vědecko-výzkumná a vysokoškolská základna měla na nutnost tohoto procesu upozorňovat. V materiálech Královské chemické společnosti jsem nedávno našel zajímavou myšlenku: Jedním z nejdůležitějších cílů základního výzkumu je příprava lidí schopných provádět ho na stále vyšší úrovni. Této myšlenky bychom se měli držet i při vysokoškolské výuce a výzkumu, při orientaci zadávaných bakalářských, diplomových i doktorských prací. Příprava kvalitního vědeckého a výzkumného pracovníka může být skutečně z celospolečenského hlediska prospěšnější nežli krátkodobý prospěch získaný tzv. praktickým zaměřením výše zmíněných kvalifikačních prací. Při dnešním stupni rozvoje výrobních sil, kdy několik procent populace dokáže vytvořit všechny materiálové statky potřebné k bezproblémovému chodu společnosti, je spíše otázkou politického rozhodnutí, v jakých „neproduktivních“ oblastech bude většina populace zaměstnána. Finanční prostředky samy o sobě pochopitelně nemohou zajistit ani kvalitní výzkum ani kvalitní výuku. Ale finanční prostředky vhodně investované do těchto oblastí mohou zajistit, aby nejnadanější vrstva populace věnovala své schopnosti vědě a výzkumu raději nežli obchodu, pojišťovnictví a dalším nyní tak populárním „ziskovým“ odvětvím. A jsem přesvědčen, že tato investice by se vrátila rychleji nežli řada pochybných investic nyní tak detailně probíraných ve veřejných médiích.

Jiří Barek